

velký důraz a doporučuje se proto zakládání různých zaměstnaneckých spolků podpůrných a spojitelných a jiných podpůrných zařízení. »Odvislost organizací žlutých od zaměstnavatelů je jedním z jejich hlavních rysů. Organizace ty nemohou vlastně ani odborovými organizacemi býti zvány, protože jsou v odporu s cíli odborových organizací a s prostředky jejich boje . . . Odborové organizace křesťansko-sociální téměř ve všech zemích Evropy hnutí žlutých berou v ochranu a někde se s nimi dokonce ztotožňují« (str. 73).

Autor všímá si dále odborového hnutí duševních pracovníků a žen v odborovém hnutí, osvětluje poměr odborového hnutí zaměstnanců ke hnutí politickému a k politickým stranám jakož i ke hnutí družstevnímu, zmiňuje se o poměru zaměstnavatelů a státu k odborovým organizacím zaměstnaneckým a ukončuje první část svého spisu (str. 7—97) kapitolkou o vzniku, rozvoji, vnitřní výstavbě a vnitřní činnosti odborových organizací. Druhou část (str. 101—254) tvoří důkladné studie o vývoji odborového hnutí zaměstnanců v Československu s bohatými daty statistickými, třetí část pak je věnována vývoji svobody odborového sdružování a odborového hnutí zaměstnanců v cizině (str. 257—332). Pokud jde o poměr odborového hnutí ke hnutí politickému a politickým stranám jest podle autora dnes požadavek neodvislosti odborového hnutí opodstatněn i snahou uchránit toto hnutí od konkurenčního vlivu několika stran a tím od případného rozdrobení silných odborových organizací. »Určitému zpolitisování se ovšem odborové hnutí neubrání všude tam, kde dělnická třída má značnější politickou moc. Toto zpolitisování může ovšem býti různé síly: od úplné závislosti na určité politické straně (jak tomu je u komunistů a odborových organizací křesťansko-sociálních) až ke svobodné volbě politické strany, s níž odborové hnutí chce spolupracovati« (str. 85). Pokud jde o poměr ke státu, odborové organizace dnes nejen vítají sociální politiku státu, nýbrž žádají, aby stát sociální politiku účinně prováděl a aby všemožně přispěl k hmotnému a kulturnímu povznesení dělnické třídy. Stát má býti sice nestranným činitelem vůči zájmovým protivám jednotlivých tříd obyvatelstva, avšak nemá připustiti zneužití dosavadní hospodářské moci zaměstnavatele nad zaměstnanci. »Až se stane dělnictvo spolurozhodujícím a spoluzodpovědným činitelem ve všech složkách života, pak vyřešen bude i jeho poměr k budoucímu státu, spočívajícímu na zásadách demokracie nikoli jen formální, nýbrž též demokracie sociální a hospodářské« (str. 92). »Se vši rozhodností ovšem odmítá dnes dělnická třída řešení otázky odborových organizací se strany státu, ať již podle vzoru italského nebo podle vzoru ruského, anebo tak zvané zneutralisování odborových organizací státem a zavedení organizací jednotných, které by vlastně byly pak veřejnoprávními korporacemi, podřízenými přímému státnímu dozoru. Tento svůj zásadní odpor odůvodňuje dělnictvo poukazem na skutečnost, že pak by ztratily odborové organizace povahu bojových dělnických organizací k vymáhání lepších mzdových a pracovních podmínek, k vyrovnání sociální nerovnosti a k přeměně společenského řádu a přestaly by být vlastně obranou dělnické třídy proti zaměstnavatelům« (str. 97).

Přítomná kniha je prací v každém ohledu pozoruhodnou. Dr. Kotek zvládl podivuhodně bohatou materií, dobře ji roztřídil a mistrně kriticky zhodnotil. Prokázal svým dílem, že je jedním z mála našich sociálně politických spisovatelů, kteří dovedou zpracovat i nejsuchopárnější — na první pohled — látku poutavě a i laiku přístupně. Na druhý díl této široce založené a svědomité práce, která podá obraz vývoje a současného stavu svobody odborového sdružování u nás, možno se proto vším právem těšiti.

A. Klimt.

EDMOND VERMEIL: L'ALLEMAGNE ET LES DÉMOCRATIES OCCIDENTALES. Les conditions générales des relations franco-allemandes. Paris, Dotation Carnegie pour la Paix internationale 1931. 69 str.

Dobrý znalec Německa, profesor štrasburské university Vermeil, jehož »Soudobé Německo« vyšlo i u nás r. 1926, vydal knižně své přednášky o podmínkách francouzsko-německých styků. Rozbírání styky hospodářské, politické i kulturní a dochází k závěru, že vždy, tedy i v době středověké

evropské kulturní jednoty, byl kontrast mezi Francií a Německem: na jedné straně Francie, starající se záhy o politickou i kulturní jednotu země, na druhé pak Německo, vedené svými vládci k vnějším výbojům a ohrožované vnitřním rozkladem. V zemi, nejednotné politicky, způsobila Reformace ještě rozdrobení náboženské, a tak stojí od Vestfálského míru proti sjednocené Francii řada německých absolutistických států.

Přes tyto rozdíly bylo však až do roku 1800 jakési evropské ovzduší kosmopolismu: synthesisa mezi západnickým racionalismem Francie a mysticismem Německa. Ve filosofii je Vermeilovi reprezentantem tohoto evropanství Leibnitz, v hudbě Bach. — Až Napoleonova vítězství připomenula Německu nutnost sjednocení. Německá civilisace se tehdy obrací proti francouzské a mezi r. 1815 a 1918 vede se boj. V podstatě jde o konflikt mezi francouzskou racionalistickou věrou v neměnné obecné zásady práva a německým citovým ideálem síly ve smyslu tvořivého instinktu a mohutného dynamického hnutí.

V tomto boji představovala jednotná Francie — právě pro svůj racionalistický kult obecných právních zásad — stabilitu a pořádek. Její vůdcové (Richelieu i králové) potlačovali vždy v zárodku každé hnutí, které ohrožovalo národní a politickou jednotu. Potlačili reformaci, jansenismus i pokus katolické reformy. Všichni šli za ideálem silné ústřední vlády. Naproti tomu stojí Německo, desorganizované uplatňováním práv svých jednotlivých států a bojem regionálních vlád proti ústřední moci. Avšak nejen celkové politické složení, nýbrž i poměr občanů k politice je v obou zemích jiný. Francii se podařilo zařadit jednotlivce i společenské skupiny do národního řádu a vzbudit jejich zájem o tento řád, to jest o politiku. Německý občan se věnoval hlavně své práci, starost o veřejné zájmy nechával uznané moci a veřejné správě. Hegel poznal nebezpečí této politické roztržitosti Německa a volal po muži, který by, jako prý Richelieu ve Francii, sjednotil stát a národ.

Mužem této velké myšlenky byl Bismarck. Chtěl učiniti Prusko ústavním jádrem budoucí říše, kombinovati moc ústřední vlády a nároky žárlivých federálních států a dynastií a konečně učiniti parlament představitelem německé jednoty. Nepodařilo se mu to, nýbrž dosáhl kompromisy jen toho, že jednotlivé části Německa žily v pochybné jednotě říše. Prusko a německé státy, unitarismus a federalismus, monarchismus a parlamentarismus, evangelictví i katolictví, šlechta, měšťanstvo i sociální demokracie, industrialismus i agrarismus — všechny tyto různé složky měly se spojití v jednotnou říši. Vermeil nazývá tuto situaci nemožným Bismarckovým dědictvím a ukazuje, jak z něho před válkou vznikaly vnější i vnitřní krise, z nichž neviděli tehdejší vládcové Německa než jedině východisko: válku. Vermeil zdůrazňuje tento fakt prý by si, aby se dnešní osudy Německa sledovaly pozorně, aby z nich nevzešla nová katastrofa.

Dnes je v Německu zmatek, není zde rovnováhy a pořádku, jednotlivci i celé společenské třídy hledí s úzkostí na nejistou budoucnost. K tomu přistupují nerozřešené problémy správní centralizační reformy, konfesionální školy, překotné industrialisace a vylidňování venkova. Ani politicky není Německo hotové. Proti Francii, spočívající na pevné a jasné ústavě, funguje německá demokracie na základě Výmarské ústavy, která zdědila bismarckovské kompromisy. Funguje v rámci republiky, která je dosud novinkou a těžko získává zájem občanů v dnešní době hospodářských nesnází. Tato mladá demokracie je nadto vystavena útokům všech, kteří nějak válkou nebo válečnými poměry utrpěli, a kteří neodpouštějí novému režimu svůj společenský pokles. Jaký div, že této nespokojenosti, bídy a politického znechucení využívají demagogové, kteří rozumějí davu a slibují mu nový ideál. Každý národ musí žítí nějakou věrou, a tak tento dav, jež racionalistická republika nemůže nadchnouti, a jemuž, jak se mu zdá, nepomáhá v jeho tísní, odvrací se od ní a hledá ve svém zoufalství záchranu v hitlerovském nacionalismu velikých snů a velikých ideologií. Je to drama národa, který se ještě neumí klidně organisovati a raději se vrací k blouznivým a mlhavým snům předválečného pangermanismu Chamberlaina a Viléma II.

Vermeil správně ukazuje, že tato obtížná situace není jen německým problémem, nýbrž že

v době mezinárodní solidarity národů je otázka velikého národa, zmítaného poválečnými obtížemi a stojícího svými pěti miliony nezaměstnaných na cestě k sociální revoluci, otázkou celé Evropy, kterou bude nutno společně řešit v zájmu všech. I kulturně bude třeba vrátit se k středověké jednotě, smířiti francouzský racionalismus a právnícký formalismus s německou filosofií moci, jakožto tvořivé životní síly. Němci se musí učiti věřiti v obecné právní zásady, hledati jasnější názory a jíti vědomě za sjednocením. Francouzi pak se musí snažiti dosáhnouti aktivnějšího rytmu života a osvoboditi se od formulí, jež někdy vedou k příliš pohodlným řešením nebo k příliš lehkým odsudkům.

Vermeilova knížka je nejen zajímavá svými pohledy na francouzsko-německé styky, nýbrž hlavně poučná a nabádavá svou prozíravostí.

Dr. Konstantin Jelínek.

GEORGE SYLVESTER VIERECK: SPREADING GERMS OF HATE.

Preface by Colonel E. M. House. New York: Horace Liveright, 1930. \$ 3'00.

Otázka válečné propagandy je důležitou částkou moderní historie. Dnes, když svět se trochu vzpamatoval, objevuje se řada knih, které nám osvětlují, jakou metodou bylo veřejné mínění Ameriky zpracováváno. Viereckova kniha je nejdůležitějším příspěvkem naší znalosti období, kdy Amerika se rozhodovala, na kterou stranu by měla položití svoji ohromnou váhu. A tím více zajímavou publikací, jelikož se zabývá v hlavních částech prací a praksí naší americké akce. Tu a tam některé body nejsou dosti jasné, ježto Viereck zajisté neměl po ruce dosti československého materiálu, který by mu ujasnil řadu bodů. Na druhé straně, tam, kde autor jedná o svých vlastních zkušenostech jako placený agent německé vlády, je jeho pojednání velice důležité pro objasnění machinací Anglie a Německa, aby získaly Ameriku pro své plány.

Obsah publikace byl uveřejňován předminulého roku v nejpobulárnější americké publikaci, »The Saturday Evening Post«. Články byly anonymní a vzbudily velikou pozornost.

Viereck si zaslouží uznání již z toho důvodu, že popsal dosti nepřijemnou a při tom špinavou fási války s dobrým humorem a objektivně.

Celý průběh propagandy je nesmírně zajímavý. Americký pro-germanism končil publikací slavné diplomatické noty Zimmermannovy, ve které Mexiko bylo pozváno, aby si vzalo zpět své provincie Texas, Nové Mexiko a Arizonu, a aby se spojilo s Japonskem proti Americe. Anglická propaganda byla aktivní po celou válku i po válce. Německé experimenty jsou dnes skoro úplně známy. Anglické musí býti doplněny.

Nejmarkantnějším znakem u německé propagandy byla její nepůsobivost a marnost. Spousty literatury byly rozdány. Časopis »The New York Mail« byl zakoupen. »The Sun« byl skoro zakoupen. Přednášky dobře placených profesorů a jiné cesty úplně zklamaly. Viereck si přiznává, že to byla marná práce, přes to, že se spousty peněz vyházelo.

Na druhé straně měli Angličani dosti snadnou práci. Viereck cituje »Mistra propagandy«, kterým není nikdo jiný než Sir William Wiseman, bývalý šéf anglické tajné služby ve Spojených Státech, jenž prý řekl, že »se obává, že Američani spolklí přemíru propagandy«. Je jisto, že ihned na počátku války Sir Gilbert Parker zaplavil americkou inteligenci pamflety, a že Anglie nenechala kamene na kameni, aby získala Ameriku na svoji stranu. Po Parkerovi se stal hlavou služby Wiseman, který s colonelem Housem měl stálý přístup k prezidentovi Wilsonovi.

Anglická agitace byla korunována úspěchem, když lord Northcliffe zorganizoval celou agendu. Již tehdy většina amerického tisku byla pod anglickým vlivem a takřka veškeré válečné zprávy přišly skrze anglické ruce.

Celá řada fotografií dokumentů ukazuje, jakých věcí se používalo pro propagandu. V podstatě se čte Viereckova kniha jako detektivní román, má však při tom historickou cenu, popisujíc vše, co se ví o válečné a poválečné propagandě. Kniha nám dává řadu naučení: propaganda je nejnebezpeč-